

Primera med različnimi plačilnimi vrstami in med službenim značajem se je opustila, želeti bi tudi bilo, da bi se primerjala starost učnih oseb in njih službena doba, plača i. t. d.

Morda bo zanimal naše naročnike naslednji pregled:

4. Podučitelj je bilo v Avstriji leta 1900.:

Kronovine	Skupno število službovalih učnih oseb		Podučitelj je bilo podučitelj		Podučitelj je bilo podučitelj			Podučitelj je bilo podučitelj		
	moških	žensk	skupaj	na leto je bilo podučitelj	definit.	proviz.	skupaj	definit.	proviz.	skupaj
Nižje Avstrijsko	5945	2203	8148	2758	949	796	1745	448	565	1013
Gornje Avstrijsko	1026	385	1411	563	166	104	270	206	87	293
Salcburško	328	57	385	23	2	16	18	—	5	5
Štajersko	1633	824	2457	63	4	34	38	2	50	25
Koroško	641	108	809	149	20	76	96	14	39	53
Kranjsko	462	240	702	43	—	30	30	—	13	13
Trst z okolico	164	209	373	91	5	18	23	16	52	68
Goriško z Gradiško	257	157	414	56	1	15	16	4	36	40
Istri	253	140	393	82	8	21	29	23	30	53
Tirolsko	1192	1148	2340	423	15	165	180	12	231	243
Prekarlsko	277	95	372	24	—	16	16	2	6	8
Češko	14894	2661	17555	4475	1465	1559	3124	424	927	1351
Moravsko	5320	1071	6391	2208	1033	541	1594	283	331	614
Šlezija	1071	125	1196	362	52	225	277	36	49	85
Galicija	4124	4010	8134	3486	137	734	931	374	2181	2555
Bukovina	587	329	916	398	21	131	152	44	202	246
Dalmacija	389	222	611	19	2	14	16	—	3	3
Skupaj	38563	14044	52607	15223	3900	4655	8555	1888	4807	6668

V kategoriji podučiteljev je 29.5 % vsega avstrijskega učiteljstva; med njimi je 22.1 % moških oseb, 47.6 % ženskih.

5. Starost in službena doba avstrijskega učiteljstva.

Že zgoraj smo omenili, da se v tem pogledu ni sestavila statistika; dognati se da le toliko, da je izmed sto učnih oseb:

starih	moških	ženskih	vobče
do 20. leta	0.9	2.8	1.4
od 21. do 30. leta	31.0	49.9	36.1
od 31. do 50. leta	52.7	41.7	50.2
od 51. do 60. leta	12.8	4.7	10.7
nad 60 let	2.6	0.9	2.1

Nad 60 let starih je bilo 1117 učnih oseb, med temi 20 na Kranjskem, 201 na Nižje Avstrijskem, 119 na Tirolskem, 139 v Galiciji.

V letu 1900 je služilo dlje kakor 40 let 827 učiteljev in 38 učiteljic, med njimi 19 učiteljev na Kranjskem, 200 na Nižje Avstrijskem in 224 na Češkem. Na Kranjskem ni bilo nobene učiteljice, ki bi služila nad 40 let; največ takih — in sicer 23 — je bilo na Tirolskem.

V Avstriji je bilo 1900. leta 2072 učnih oseb s skupnimi dohodki (tudi postranskimi) pod 600 K. 21675 učnih oseb pa s skupnimi prejemki pod 1200 K.

Žalostna bilanca! V zadnjih letih so se plače izboljšale skoraj povsod, samo na Krajskem, v Istri, na Tirolskem in Nižje Avstrijskem ne in vendar kriče prej navedene številke po izboljšanju naravnost do neba!

Za naš napredek — v bedi seveda! — je značilno to, da niso l. 1890. vpoštevali postranskih zaslužkov, in vendar so tedaj našli le 21.550 učnih oseb, ki so imele pod 1200 K dohodkov; sedaj so prišli k plači še postranske dohodke, a vendar so našli še več učnih oseb, ki nimajo na leto 1200 K prejemkov!

Gospod Hartel pa je govoril v parlamentu, kako mu je pri srcu zadovoljnost učiteljstva! Same fraze! Tudi „Laibacher Zeitung“ naj bere te statističske podatke, da se ji odpro kremežljave oči; potem ne bo besedičila o „düsterste Farben!“

O, Avstrija, ti dom si moj! —

Da bi v izbiro dal mi Bog,
da dom poiščem si okrog,

— — — — — ! —

Še enkrat „Edinost v stranki“.

Če smo bili učitelji doslej složni, je to tembolj potrebno sedaj, ko se deluje za izboljšanje našega gmotnega stanja. Narodno-napredna stranka nam je naklonjena in ustregla bo naši želji v polni meri, kakor smo prosili in zahtevali, če ne bodo klerikalci temu nasprotovali. Pa tudi zadnji bi ne smeli in mogli z regulacijo naših plač dlje odlašati, ako nočejo popolnoma zavoziti, razbiti „Slomškovo zvezo“, ki se že krši, in privedi blaginjo našega naroda do popolnega prepada. Pomanjkanje učiteljev in šol je postalo jako kočljiva stvar. Kmalu ne bo dobiti nikjer učiteljev, če ne bo kruha. Dognana resnica je, da je narod brez šol — narod brez bodočnosti.

Vkljub temu nimamo mnogo vere, da bi se naša klerikalna stranka z ljubeznijo in resnično voljo zavzela za temeljito regulacijo naših plač. Zakaj klerikalna stranka ima vedno in povsod pred očmi zgolj svoje koristi. Napredno učiteljstvo in moderna šola sta ji trn v peti, ker je klerikalna stranka največja nasprotnica vsakega pouka, vsake svobodne omike in vsakega kulturnega razvoja in napredka.

V politiki odločujejo le mnogoštevilne stranke, dasi ni vselej mogoče prezirati manjših strank. Dokaz: češki narodni radikali. Pri nas na Slovenskem imamo sedaj dvoje pomembnih in odločujočih strank: klerikalno in narodno-napredno stranko. S prvo nam ni mogoče hoditi, ker je našim principom in idealom — kar smo že neštetočkrat povedali in dokazali — popolnoma nasprotna. Kdor izmed nas hodi s to stranko, ta je udarjen z večno slepoto. Ostaja nam torej samo še narodno-napredna stranka, na katero se nam je naslanjati, če hočemo biti močni in s pomočjo drugih priti do svojih smotrov. Te stranke smo se oklepali doslej, ker nam je bila naklonjena. Napredno učiteljstvo ji je zvesto in vdano služilo prvič iz samega prepričanja in drugič v nadeji, da razumejo nje voditelji stremljenje naprednega učiteljstva, da so njega zvesti zavezniki in podporniki, ki tudi upoštevajo mnoge zasluge, ki si jih je pridobilo učiteljstvo za stranko.

Resnici na ljubo pa moramo priznati, da so med učiteljstvom nekaterniki, ki se navdušujejo za ustanovitev lastne stranke. V to imajo mnogo povoda. Reči pa moramo, da ni

v sedanjih razmerah misliti na to, ker bi učiteljstvo obsedelo med dvema stoloma in bi tako škodovalo samo sebi največ.

Naši tovariši so mnenja, da se naj narodno-napredna stranka bolj kakor doslej poteza za učiteljstvo in za napredek šolstva, ker sicer bi ostala stranka pač narodna, a ne napredna. Na Francoskem se udeležujejo ministri zborovanj naprednega učiteljstva, pri nas pa je majhno število tistih poslancev narodno-napredne stranke, ki hodijo med nas. To dejstvo naše učiteljstvo boli.

Boli ga nadalje izjava „Slovenskega Naroda“ z dne 20. preb. mes. v članku „Edinost v stranki“, kjer piše, da „stranka od učiteljstva nima tega, kar se časih misli in zakaj je ne vznemirja vest, da se boče ustanoviti samostojna učiteljska stranka.“

Pred vsem moramo izraziti mnenje, da ni bil priobčen imenovani članek z vednostjo glavnega urednika „Slov. Nar.“ in voditelja narodno-napredne stranke, dr. Tavčarja, ki se je na naših shodih že večkrat izjavil, da narodno-napredna stranka stoji in pade z učiteljstvom. Zakaj če bi bil priobčen dotični članek z vednostjo dr. Tavčarja, bi smeli opravičeno trditi, da ni soglasja med njegovimi govorjenimi besedami in med pisavo njegovega lista.

Nikakor ni res, da bi učiteljstvo malo koristilo stranki. Vprašamo samo: Kdo je rešil kmetijsko družbo kranjsko klerikalnih krempljev? Ako ima narodno-napredna stranka svoje somišljenike celo po najoddaljenejših krajih naše domovine — kdo jih je vzgojil, če ne učitelj? Kdo je nadalje najdelavnejši član v raznih društvih po kmetih kjer se goje ideje narodno-napredne stranke? Resnica je tudi, da izgubi narodno-napredna stranka po mnogih krajih vse somišljenike, če se odtegne od narodnega dela učiteljstvo. In kaj pa volitve? Če bi stale učiteljstvo ob volitvah pasivno ob strani, bi izgubila narodno-napredna stranka Božičev mandat, v največji nevarnosti bi bil mandat dr. Ferjančiča in na pridobitev na Notranjskem bi ne mogli nič več upati. Navedli bi lahko mnogo zgledov žalostnih posledic izza dobe zadnjih političnih borb. Mnogo naših tovarišev je bilo do zadnjih volitev med ljudstvom jako priljubljenih. Ker so pa nastopili kot agitatorji za narodno-napredno stranko, so prišli v nemilost, jih proglasili za brezverce, da so se jih začeli ogibati ter jim delati na vseh koncih in krajih zapreke in nasprotstva. Navedli bi še lahko mnogo dejstev, ki dokazujejo, da ni napredno učiteljstvo brez zaslug za obstoj in napredovanje narodno-napredne stranke, a že to, kar smo povedali doslej, zadostuje, da izpoznamo krivico nezasluznega očitania „Slovenskega Naroda“, ki sili naše ljudi še bolj k popolni nezavisnosti ki jih sili, da se postavijo na lastne noge!

Kar nas je Slovencev naprednega mišljenja, smo navezani drug na drugega in moramo tudi podpirati drug drugega. Zamolčati pa ne moremo, da pusti časih narodno-napredna stranka učitelja, ki je deloval za njeno korist, na cedilu, češ, kdo mu je rekel, naj se izpostavlja? S tem je stvar dognana, in nihče se več ne zmeni zanj!

Ko bi pregrešil kak napreden učitelj samo stotino tega, kar je že zakrivil n. p. Jaklič, kdaj bi že delal pokoro tam kje v najpozabljenjših hribih! A klerikalna stranka drži Jakliča, vsi so zanj tja do škofa in Šusteršiča pa do Gostinčarja in Štefeta! Naš somišljenik Gärtner je pa le resnico pisal in se javno opravičil, da ni njegova krivda, če ne dobi kranjski Sirc izpričevala v originalu — in že ga hočejo

dvigniti iz Ljubljane! Vprašamo pa: kdo izmed narodno-napredne stranke je storil samo pol koraka, da bi se preprečila tako naravnost vnebokričeča krivica?! — To je vse, s čimer mu hočejo pomagati!

Ta fakta in pa vzroki, ki smo jih navedli v zadnjem listu v uvodnem članku vzbujajo v naših vrstah nezadovoljnost in nevoljo, ker ne cenijo našega dela tako, kakor zasluži, in ki ne store za nas tega, kar bi morali storiti in kar bi lahko storili. Resnične ljubezni do napredka učiteljstva ni kazati samo z besedami, nego kazati jo je treba z dejanji.

Tako torej stojte stvari! Govorili smo od srca, zato mislimo, da nismo govorili gluhim ušesom. Seveda nismo še povedali vsega, a že iz tega smemo črpati upanje, da je sedaj čisto in jasno med nami. In zato nam ne bo težko urediti svoja pota!

Glavna skupščina „Saveza hrvatskih učiteljskih društava“.

(Dalje.)

Učitelj Vilko Popović je govoril tako-le:

Slavna skupščina! Trideset je že let, kar je ljudsko šolstvo v Hrvaški in Slavoniji zakonito urejeno. V tem kratkem času je prošla ljudska šola v vse mogoče faze razvoja ter pridobila ugled tako v mili domovini, kakor tudi v inozemstvu. Trideset je let, kar je ona veren nosilec prosvete, ki je edina močna, da začuva narodu obstanek in mu osigura bodočnost. V vseh naprednih deželah in državah uprava jako deluje na to, kako bi najmilejši otrok naroda procvital in rastel ter uprava s primerno energijo obvlada vse zapreke — osobito one financijelne naravi — ki stojijo razvoju šole na poti.

Moglo bi se vprašati: Zakaj se pravzaprav troši na deco, ta skozinskoz neproduktivni element, poverjen šoli v vzgojo in izobrazbo? Na to nam odgovarja nacionalna ekonomija, ki je določila dejstvo, da se kapital, vložen v izobrazbo neproduktivnega elementa, vrača državi v veliki meri takrat, kadar postane ta element produktiven. To je danes že izven vsakega dvoma. Naj mi bo dopuščeno, da to ilustriram z enim primerom.

Vse kulturne inštitucije, med katere štejem ljudsko šolo na prvem mestu, zahtevajo od države velikih žrtev, in te so vzgojna glavica, pod katero se v narodno-gospodarskem smislu razumeva vsota stroškov, upotrebljenih v izobrazbo ljudi. Da v to svrhu naložen kapital nosi državi velik dobiček, je najsijajniši dokaz Francoska, okolo katere se je koncem osemnajstega stoletja bliskalo morilno orožje, da jo pred svetom poniža in uniči. Ali njeni duševni borilci so se lotili drugega orožja, oni so se potrudili, da nadomestijo padec svoje moči in sile s šolo, ne meneč se pri tem, da so se Rusi približevali Carigradu, Prusi pa stopili v Varšavo. Razdrobljena Francoska je položila bojno orožje v grob historijskih spominov, vendar so se nji — osramočeni — klanjali isti njeni premagovalci.

V vzgojni kapital vlagajo poedinci in države tako dolgo, dokler traja neproduktivna perijoda s popolnim in sigurnim pravom pričakovanja, da produktivna perijoda povrne poedincem in državi deloma v večji, deloma v manjši meri potrošeno glavico.